

2. Pro informatsiiu: Zakon Ukrainy. (1992). [About information: Law of Ukraine]. № 2657-XII dated October 2, 1992. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
3. Pro elektronni komunikatsii: Zakon Ukrainy. (2020). [On electronic communications: Law of Ukraine]. № 1089-IX dated December 16, 2020. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>.
4. Pro elektronni dokumenty ta elektronny dokumntoobih: Zakon Ukrainy. (2003). [On electronic documents and electronic document circulation: Law of Ukraine]. № 851-IV dated May 22, 2003. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>.
5. Pro administratyvni posluhy: Zakon Ukrainy. (2012). [On administrative services: Law of Ukraine]. № 5203-VI dated September 6, 2012. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>.
6. Pro Yedynyj derzhavnyj demohrafichnyj reiestr ta dokumenty, scho pidtverdzhuiut' hromadianstvo Ukrainy, posvidchuiut' osobu chy ii spetsial'nyj status: Zakon Ukrainy. (2012). [On the Unified State Demographic Register and documents confirming the citizenship of Ukraine, certifying a person or his special status: Law of Ukraine]. № 5492-VI dated November 20, 2012. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5492-17#Text>.
7. Pro elektronni dovirchi posluhy : Zakon Ukrainy. (2017). [On electronic trust services: Law of Ukraine]. № 2155-VIII dated October 5, 2017. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.
8. Pro dostup do publichnoi informatsii: Zakon Ukrainy. (2011). [On access to public information: Law of Ukraine]. № 2939-VI dated January 13, 2011. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>.
9. Pro Kontsepsiuiu Natsional'noi prohramy informatyzatsii: Zakon Ukrainy. (1998). [On the Concept of the National Informatization Program: Law of Ukraine]. № 75/98-VR dated February 4, 1998. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text>.
10. Pro skhvalennia Stratehii rozvytku informatsijnoho suspil'stva v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2013). [On the approval of the Information Society Development Strategy in Ukraine: Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. № 386-r dated May 15, 2013. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/246420577>.
11. Pro skhvalennia Kontsepsii rozvytku tsyfrovoy ekonomiky ta suspil'stva Ukrainy na 2018-2020 roky ta zatverdzhennia planu zakhodiv schodo ii realizatsii: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy. (2018). [On the approval of the Concept for the Development of the Digital Economy and Society of Ukraine for 2018-2020 and the approval of the plan of measures for its implementation: Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine]. № 67-r dated January 17, 2018. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-konceptiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-roki-ta-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizatsiyi>.
12. Tsyfrova adzhenda Ukrainy – 2020. [Digital agenda of Ukraine - 2020]. Available at: <https://ucco.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>.

Rohoza A. Directions of digital transformation of analytical activities in public administration.

The article examines the digital transformation of analytical activities in public administration. The normative-legislative framework of the digital transformation of analytical activities in public administration is analyzed. The critical areas of digital transformation of analytical activities in public administration are highlighted, in particular: digital platforms and tools (use of modern digital platforms and tools, such as cloud computing, Big Data, artificial intelligence (AI)); data collection and integration (simplification of the process of data collection from various sources, their combination and integration into a single system); data analytics and visualization (identification of patterns, trends and connections, as well as their visualization for better understanding and use); forecasting and optimization (prediction of future events and results, as well as optimization of management and decision-making processes); cyber security and data protection (ensuring a high level of cyber security and data protection in government agencies to prevent unauthorized access and abuse); electronic document management (replacing traditional paper processes with electronic ones); increasing accessibility and transparency for (use of digital tools to ensure accessibility and transparency of management processes and decision-making for the public). It is emphasized that the digital transformation of analytical activities allows state institutions to increase the efficiency, transparency, and quality of decision-making, which contributes to improving citizens' quality of life and the country's development. The main obstacles in the digital transformation of public administration include the increase in cybercrime cases due to the growth of information systems, insufficient protection of systems for exchanging personal identifiers, and the use of incompatible electronic identification technologies. Overcoming these obstacles requires additional research, developing effective security strategies, and standardizing technological solutions. Solving these problems will help improve the efficiency and security of analytical activities in public administration.

Keywords: digital transformation, analytical activity, public administration, digitization.

Стаття надійшла до редакції 26.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Rohoza A.V. Напрями цифрової трансформації аналітичної діяльності в державному управлінні. Актуальні проблеми інноваційної економіки та права. 2024. № 1. С. 41-45.

Rohoza A. Directions of digital transformation of analytical activities in public administration. Actual problems of innovative economy and law. 2024. No. 1, pp. 41-45.

УДК 347; DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-10>

ПОНОМАРЕНКО Оксана Михайлівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін і трудового права імені проф. О. І. Процевського, Харківський національний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди; доцент кафедри правового регулювання економіки, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, <https://orcid.org/0000-0001-6394-1834>

ЗАХИСТ МАЙНОВИХ ПРАВ ПОДРУЖЖЯ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ НИМ ПРАВ НА КОРПОРАТИВНИЙ ПАЙ ЯК ОБ'ЄКТ ПРАВА СПІЛЬНОЇ СУМІСНОЇ ВЛАСНОСТІ

Пономаренко О.М. Захист майнових прав подружжя при здійсненні ним прав на корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності.

У статті зроблений аналіз правової природи частки у статутному капіталі господарського товариства (корпоративного пая) як об'єкта цивільних прав і визначені ефективні способи захисту майнових прав подружжя на корпоративний пай у них

випадках, коли він є об'єктом права спільної сумісної власності. У результаті дослідження автор прийшов до таких висновків. 1. Частка у статутному капіталі господарського товариства (корпоративний пай) є об'єктом цивільних прав, вільних у цивільному обороті, а тому він може бути як об'єктом речових прав, так і предметом зобов'язальних прав. У разі внесення одним із подружжя вкладу до статутного капіталу господарського товариства за рахунок спільного майна подружжя корпоративний пай належить подружжю на праві спільної сумісної власності. 2. Залежно від того, об'єктом яких правовідносин є корпоративний пай, буде залежати і вибір ефективного способу захисту. Якщо право на пай порушене, невизнане, оспорено в межах речових правовідносин, то належними будуть речово-правові способи. Якщо ж право на корпоративний пай порушено в зобов'язальних правовідносинах, то захищатися воно може за допомогою зобов'язально-правових способів. 3. До речово-правових способів захисту прав на корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності подружжя відносяться позов про визнання права на корпоративний пай, позов про поділ корпоративного паю, а також виндикаційний і негативний позови. 4. До зобов'язально-правових способів захисту прав на корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності подружжя відноситься, зокрема, позов про визнання недійсним правочину, на підставі якого передано права на частку в статутному капіталі третій особі без згоди іншого з подружжя. Однак задоволення такої вимоги через суд можливе тільки у разі недобросовісності контрагента за правочиною. У решті випадків той з подружжя, без згоди якого було відчужено частку, має право на компенсацію половини вартості корпоративного паю від іншого з подружжя. 5. У разі отримання подружжям, яке не є учасником господарського товариства, компенсації замість поділу частки в натурі, розмір компенсації визначається за ринковою вартістю корпоративного паю.

Ключові слова: право спільної сумісної власності подружжя, корпоративний пай, частка у статутному капіталі господарського товариства, способи захисту, договір про поділ майна, речові права, зобов'язальні права, статутний капітал, корпоративні права.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Верховний Суд у своїх правових позиціях неодноразово зазначав, що право чи інтерес мають бути захищені судом у спосіб, який є ефективним, тобто такий, що відповідає змісту відповідного права чи інтересу, характеру його порушення, невизнання або оспорювання та спричиненими цими діями наслідкам [1; 2; 3; 4]. Таким чином, для визначення ефективного способу захисту першорядного значення набуває дослідження сутності права, яке підлягає захисту. На характер досліджуваного права чималий вплив має специфіка його об'єкта. У науці та судовій практиці тривалий час було дискусійним питання про те, що ж є об'єктом правовідносин, які виникають у зв'язку із внесенням вкладу до статутного капіталу господарського товариства. Від відповіді на це питання безпосередньо залежить визначення як сутності прав суб'єктів цих правовідносин, так і вибір способів захисту. Особливу актуальність пошук відповіді на ці питання має для правовідносин, що виникають у зв'язку із внесенням одним із подружжя внеску до формування статутного капіталу господарського товариства за рахунок спільного майна. Це дасть змогу визначити ті способи захисту, які є ефективними для захисту майнових прав того з подружжя, який не є учасником господарського товариства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошуком відповіді на це питання в Україні займалися такі вчені як В. І. Борисова, В. А. Васильєва, А. Н. Вінтоняк, О. Р. Кібенко, Ю. М. Жорнокуй, І. В. Жилінкова, І. В. Спасибо-Фатєєва, Л. В. Смітюх та інші. Однак, незважаючи на ґрунтовні дослідження цих питань, проблема пошуку ефективних способів захисту прав подружжя у правовідносинах, які виникають у зв'язку із внесенням вкладу до статутного капіталу господарського товариства за рахунок спільного майна подружжя, до цього часу є невирішеною.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою цієї статті є пошук ефективних засобів захисту майнових прав подружжя у правовідносинах, що виникають у зв'язку із внесенням вкладу до статутного капіталу господарського товариства за рахунок спільного майна подружжя.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз наукової літератури з цієї

проблеми дає підстави констатувати, що в доктрині корпоративного та сімейного права висловлювалися різні точки зору щодо розуміння об'єкта правовідносин, що виникають у зв'язку із внесенням вкладу до статутного капіталу господарського товариства. Слід також зазначити, що залежно від домінування в той чи інший період певного підходу в доктрині, змінювалася і практика Верховного суду з цього питання.

Так, А. Н. Вінтоняк, В. А. Васильєва, В. І. Борисова вважають, що в результаті внесення вкладу до статутного капіталу господарського товариства в учасника виникають корпоративні права, які належать особисто учаснику господарського товариства та не можуть бути об'єктом права власності (зокрема й права спільної сумісної власності). Так, В. І. Борисова зазначає, що при створенні підприємницького товариства відбувається трансформація права приватної власності на певне майно в корпоративні права останніх [5, с. 26]. А. Н. Вінтоняк підкреслює, що на сьогодні склалася така ситуація, коли, по-перше, у результаті передачі в статутний капітал юридичної особи корпоративного типу майна, що перебуває в подружжя на праві спільної сумісної власності, подружжя так би мовити «втрачає» таке майно; по-друге, набути корпоративне право може тільки один з подружжя, оскільки корпоративні права є суб'єктивними правами учасників господарських товариств. Вони фігурують у корпоративних правовідносинах, які виникають між учасником і господарським товариством [6, с. 410].

Відповідно до цієї точки зору, якщо для того з подружжя, який є учасником юридичної особи, право власності трансформується у корпоративне право, то для того з подружжя, який не є учасником юридичної особи, таке право трансформується у право вимоги до іншого з подружжя за зобов'язальними відносинами, що склалися між ними. Тому належними та ефективними способами захисту, за думкою прихильників цієї позиції, будуть саме зобов'язально-правові способи захисту. Таким чином, при поділі спільної сумісної власності другий з подружжя може вимагати лише компенсації тієї частини майна, яка була ним передана до статутного капіталу. Речово-правові способи захисту у таких спорах можливо застосувати лише у разі припинення корпоративних відносин, після зворотної

трансформації вже корпоративного права в право власності. Так, майно, отримане від продажу частки, майно, отримане в разі виходу з товариства чи в разі його ліквідації, входить до спільного майна, яке на вимогу одного з подружжя підлягатиме поділу [6, с. 415-416].

Слід зазначити, що ця точка зору знайшла своє відображення і в практиці Верховного Суду. Так, у постановках Верховного Суду неодноразово вказувалося на те, що якщо один з подружжя є учасником господарського товариства і вносить до його статутного капіталу майно, придбане за рахунок спільних коштів подружжя, то таке майно переходить у власність цього підприємства, а в іншого з подружжя право власності на майно (тобто речове право) трансформується в право вимоги (зобов'язальне право). Однак засоби захисту прав того з подружжя, який не є учасником господарського товариства, визначалися Верховним судом по-різному. Можна зазначити наступні варіанти засобів захисту, які Верховний Суд вважав ефективними для захисту прав другого з подружжя в таких спорах:

1) право вимагати виплати половини вартості внесеного майна (а не право власності на саме майно) в разі поділу майна подружжя або право вимоги половини отриманого доходу від діяльності підприємства [7], або половини майна, що залишилось після ліквідації підприємства [8];

2) право вимагати виплати йому певних сум у разі поділу майна між подружжям [9];

3) право вимоги виплати половини вартості внесеного майна в разі поділу майна подружжя або право вимоги половини отриманого доходу від діяльності підприємства [10].

Таким чином, у тих випадках, коли Верховний Суд визначав, що об'єктом правовідносин, які виникають у зв'язку із внесенням вкладу до статутного капіталу господарського товариства за рахунок спільного майна подружжя, є корпоративні права, то як ефективні способи захисту вказував на вимоги зобов'язально-правового характеру в різних варіантах.

Окремо слід відзначити позицію І. В. Жилінкової, яка хоча й дійшла висновку про неможливість виникнення права спільної сумісної власності на частку в статутному капіталі, проте зазначала, що об'єктом правовідносин, які виникають у зв'язку із внесенням одним із подружжя вкладу до статутного капіталу за рахунок спільного майна, є частка в статутному капіталі, а не корпоративні права. І. В. Жилінкова писала, що в аспекті діяльності господарських товариств, учасники яких мають подружній статус, особливий інтерес представляє питання: чи є частка у статутному капіталі товариства спільним майном подружжя? І давала відповідь: очевидно, що вирішення цього питання має проводитися тільки за законом. Проте сьогодні (станом на 2008 рік – О. П.), за відсутності відповідних норм в СК України, доводиться виходити з загального розуміння норм сімейного та корпоративного права [11, с. 200]. На той час І. В. Жилінкова дійшла до висновку, що немає підстав визнавати частку у статутному (складеному) капіталі товариства спільним майном подружжя.

Заслугою І. В. Жилінкової є те, що вона велику увагу у своєму дослідженні цих правовідносин приділила способам захисту прав того з подружжя, який не є учасником господарського товариства. Вона наголошувала, що факт внесення до статутного (складеного) капіталу спільного подружнього майна має все ж таки враховуватися. Учена запропонувала певні правила.

По-перше, при поділі майна необхідно враховувати не лише наявне майно подружжя, а й те майно, яке перебуває у «прихованому» стані (до якого відноситься частка у статутному капіталі господарського товариства – О. П.)

По-друге, хоча другий з подружжя не має прав щодо цієї частки, оскільки він не є учасником товариства, вартість цієї частки має бути включена до вартості спільного майна подружжя, яке підлягає поділу.

По-третє, з урахуванням вартості цієї частки має здійснюватися поділ подружнього майна.

По-четверте, якщо є можливість, при поділі майна подружжя інтереси другого з них мають задовольнятися за рахунок іншого майна (не частки в майні товариства).

По-п'яте, у разі відсутності або недостатності іншого майна, другий з подружжя стає кредитором учасника товариства і може звертатися з відповідними вимогами до товариства. Зокрема, він може вимагати від ТОВ виплати вартості частини майна товариства, пропорційної частці боржника у статутному капіталі товариства або виділу відповідної частини майна для звернення з нього стягнення [11, с. 203].

Таким чином, І. В. Жилінкова частку в статутному капіталі господарського товариства визнавала об'єктом права власності того з подружжя, який є учасником господарського товариства, але не об'єктом права спільної сумісної власності. У зв'язку з цим вона вважала, що саме зобов'язально-правові способи є ефективними для захисту прав у такій категорії справ.

Новатором наступної наукової позиції стосовно того, що ж є об'єктом правовідносин, які виникають у зв'язку із вкладом до статутного капіталу господарського товариства, слід визнати І. В. Спасибо-Фатееву, яка запропонувала чітко розмежовувати «корпоративні права» та «частку в статутному капіталі» як самостійні об'єкти цивільних прав. І. В. Спасибо-Фатеева зазначає, що специфіка об'єкта корпоративних правовідносин обумовлюється тим, що їх учасники мають два види прав – «право на акції/ частку» та «права з акції/ частки». Набуваючи акції/ частку, особа стає учасником, а відтак набуває права, що надаються акціями/ часткою. Тому цю формулу подвійних («два в одному») прав слід розуміти так: об'єктом правовідносин власності та обороту (договірних, спадкових) є акції/ частки, а об'єктом корпоративних правовідносин є корпоративні права. Водночас корпоративні ж права та обов'язки є й змістом корпоративних правовідносин [12, с. 17]. Цю позицію поділяють також учені Ю. М. Жорнокуй [13], В. А. Смітюх [14], О. Є. Кухарев [15] та інші.

Варто зазначити, що Верховний Суд в останніх правових позиціях також ґрунтується саме на цьому науковому напрямі та визнає об'єктом права спільної сумісної власності частку в статутному капіталі господарського товариства. Так, у постанові ВС від за 29 червня 2021 року за справою № 916/2813/18 зазначено, що за змістом статті 60 СК України право спільної сумісної власності на майно виникає у обох із подружжя одночасно. При цьому наявність у ЄДР відомостей про належність частки у статутному капіталі юридичної особи лише одному з подружжя не позбавляє іншого з подружжя доводити наявність права спільної сумісної власності на частку [16].

Частка у статутному капіталі господарського товариства згідно з цією точкою зору належить до категорії оборотоздатних об'єктів цивільних прав і за своєю правовою природою є майновим правом. Таким чином, вона може бути об'єктом як речових прав (права власності), так і предметом зобов'язальних прав (договору купівлі-продажу, міни, дарування, поділу тощо). Залежно від того, об'єктом яких правовідносин є частка у статутному капіталі, визначатимуться і способи захисту. У зв'язку з цим необхідно чітко розділяти речові (відносини статичні) та зобов'язальні правовідносини (відносини динамічні), об'єктом яких виступає корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності. Якщо порушення, невиконання чи оспорювання прав подружжя відбувається в межах речових правовідносин, то ефективними будуть речово-правові способи захисту. Якщо ж порушення прав подружжя відбувається у правовідносинах щодо передання прав на корпоративний пай третій особі, в таких випадках необхідно використовувати зобов'язально-правові способи захисту.

Речово-правові способи захисту прав на корпоративний пай.

1. Позов про визнання права. У правовідносинах між подружжям цей спосіб захисту застосовується в тих випадках, коли один із подружжя оскаржує правовий режим корпоративного паю. У цих спорах необхідно виходити з презумпції права спільної сумісної власності на майно, яке було нажите під час шлюбу. Так, Верховний суд у рішенні від 18 травня 2023 року за справою № 344/5528/22 зазначив, що статтею 60 СК України встановлено презумпцію спільності права власності подружжя на майно, яке набуто ними в період шлюбу. Разом з тим зазначена презумпція може бути спростована, й один із подружжя може оспорювати поширення правового режиму спільного сумісного майна на певний об'єкт, у тому числі в судовому порядку. Тягар доказування обставин, необхідних для спростування презумпції, покладається на того з подружжя, хто її спростовує [17]. Тому якщо корпоративний пай придбано під час шлюбу, то він презюмується об'єктом права спільної сумісної власності. Отже, у сімейно-правових спорах вимогу про визнання права на корпоративний пай як способу захисту зазвичай використовує той з подружжя, який є учасником господарського товариства з метою вилучити частку з-під дії цієї презумпції.

2. Позов про поділ майна, до складу якого входить корпоративний пай. Слід зазначити, що це найпоширеніший спосіб захисту в цій категорії справ. І найголовніше питання, яке виникає під час поділу майна подружжя, до складу якого входить корпоративний пай, полягає в тому, чи підлягає сам корпоративний пай поділу? Відповідь на це питання залежить від того, чи є частка в статутному капіталі подільним або неподільним майном. Прямої відповіді на це питання в законодавстві немає. У законодавстві можна знайти лише опосередковане підтвердження того, що корпоративний пай за своєю природою належить до подільних об'єктів. Про це свідчить ст. 21 Закону «Про товариства з обмеженою відповідальністю», згідно з якою учасник товариства має право відчужити в тому числі і частину частки у статутному капіталі товариства оплатно або безоплатно іншим учасникам товариства або третім особам. Таким чином, якщо законодавством передбачено право учасника на відчуження частини частки, то корпоративний пай може бути і поділений у разі поділу спільного майна подружжя. Однак при поділі корпоративного паю слід враховувати такі моменти:

по-перше, право на поділ частки у статутному капіталі може бути обмежене Статутом господарського товариства. Такі обмеження мають враховуватися судом;

по-друге, відповідно до ч. 4 ст. 71 СК присудження одному з подружжя грошової компенсації замість його частки у праві спільної сумісної власності на майно, зокрема на житловий будинок, квартиру, земельну ділянку допускається лише за його згодою. Тож за загальним правилом частка підлягає поділу в натурі, однак той із подружжя, який не є учасником господарського товариства, має право вимагати замість поділу частки грошової компенсації або компенсації за рахунок передачі йому іншого майна еквівалентної вартості.

Вбачається, що такий підхід законодавця щодо поділу корпоративного паю не можна назвати позитивним. Він не враховує того, що корпоративний пай нерозривно пов'язаний з корпоративними правами, і поділ корпоративного паю матиме безпосередній вплив на права та інтереси господарського товариства і його учасників, оскільки поділ частки потягне за собою зміну у складі учасників господарського товариства. Тому в законі доцільно закріпити загальне правило про неподільність частки у статутному капіталі господарського товариства, внаслідок чого під час поділу спільного майна подружжя вона передаватиметься тому з подружжя, який є учасником господарського товариства. Інший з подружжя матиме право на отримання або іншого майна еквівалентної вартості, або грошової компенсації половини вартості корпоративного паю. Таким чином, буде дотримано баланс інтересів усіх осіб, права та інтереси яких можуть бути порушені таким поділом.

2. Віндикаційний та негативний позови є класичними способами захисту речових прав. Однак застосування таких способів захисту щодо захисту речових прав на корпоративний пай вимагає дискусії. Так, О. Р. Кібенко вважає, що частка у

статутному капіталі товариства не є індивідуально-визначеним майном, річчю. Тому фізично її витребувати неможливо. У певних випадках таке витребування взагалі не буде можливим – наприклад, якщо склад учасників і статутний капітал товариства суттєво змінився. У такому разі ефективним способом захисту може бути саме відшкодування збитків, а не витребування частки [18, с. 77]. Варто зазначити, що О. Р. Кібенко не заперечує самої можливості застосування віндикаційного позову як способу захисту прав на корпоративний пай, а пише лише про те, що в деяких спорах цей спосіб захисту є неефективним. Це підтверджується і практикою Верховного Суду. Так, у Постанові від 31 серпня 2022 року за справою № 924/700/21, Верховний Суд зазначив, що позов про стягнення (витребування з володіння) з відповідача частки (частини частки) у статутному капіталі ТОВ / ТДВ є належними способами захисту [19].

Таким чином, віндикаційний і негативний позови також можуть бути використані для захисту права власності на корпоративний пай за наявності правових підстав.

Зобов'язально-правові способи захисту при неправомірному розпорядженні корпоративним паєм. Серед зобов'язально-правових способів велике значення при захисті майнових прав подружжя має позов про визнання правочину недійсним. Такий спосіб захисту часто використовується в суді. Це зумовлено тим, що корпоративний пай оформляється на ім'я того з подружжя, який є учасником господарського товариства, тому актуальним є питання щодо того, а чи потрібно отримувати згоду другого з подружжя під час відчуження подружжям – учасником господарського товариства корпоративного паю.

Необхідно мати на увазі, що коли частка у статутному капіталі належить подружжю на праві спільної сумісної власності, правочини щодо розпорядження нею мають вчинятися відповідно до правил ст. 65 СК.

По-перше, дружина, чоловік розпоряджаються майном, що є об'єктом права спільної сумісної власності подружжя, за взаємною згодою.

По-друге, для укладення одним із подружжя договорів, які потребують нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, а також договорів стосовно цінного майна, згода другого з подружжя має бути подана письмово. А згода на укладення договору, який потребує нотаріального посвідчення і (або) державної реєстрації, також має бути нотаріально засвідчена.

У разі розпорядження часткою без згоди другого з подружжя останній має право звернутися до суду з позовом про визнання такого правочину недійсним. Слід зазначити, що згідно з правовою позицією Верховного Суду від 29 червня 2021 року за справою № 916/2813/18 відповідно до аналізу п. 6 ст. 3 ЦК України, ст. 369 ЦК та ст. 65 СК в їх взаємозв'язку можна зробити висновок, що презумпція розпорядження спільним майном одним з подружжя за згодою другого з подружжя встановлена саме на користь добросовісного набувача прав на таке майно. Тому укладення одним з

подружжя договору щодо розпорядження спільним майном без згоди другого з подружжя може бути підставою для визнання такого договору недійсним лише тоді, якщо суд встановить, що третя особа (контрагент за таким договором) діяла недобросовісно, зокрема знала чи за обставинами справи не могла не знати про те, що майно належить подружжю на праві спільної сумісної власності і що той з подружжя, хто укладає договір, не отримав згоди на це другого з подружжя [20].

У разі відсутності недобросовісності контрагента за правочином як ефективний спосіб захисту той з подружжя, без згоди якого було вчинено правочин, має право лише на компенсацію половини вартості корпоративного паю.

Слід також мати на увазі, що коли подружжя реалізує своє право на одержання компенсації в розмірі половини вартості частки у статутному капіталі як спосіб захисту, вартість такої частки визначається не за номінальною, а за ринковою ціною.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Усе вищесказане дає змогу зробити такі висновки:

1. Частка у статутному капіталі господарського товариства (корпоративний пай є об'єктом цивільних прав, вільних у цивільному обороті, а тому він може бути як об'єктом речових прав, так і предметом зобов'язальних прав. У разі внесення одним із подружжя вкладу до статутного капіталу господарського товариства за рахунок спільного майна подружжя корпоративний пай належить подружжю на праві спільної сумісної власності.

2. Залежно від того, об'єктом яких правочинів є корпоративний пай, буде залежати і вибір ефективного способу захисту. Якщо право на пай порушене, невизнане, оспорено в межах речових правочинів, належними будуть речово-правові способи. Якщо ж право на корпоративний пай порушено в зобов'язальних правочинах, воно може захищатися за допомогою зобов'язально-правових способів.

3. До речово-правових способів захисту прав на корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності подружжя відносяться позов про визнання права на корпоративний пай, позов про поділ корпоративного паю, а також віндикаційний і негативний позови.

4. До зобов'язально-правових способів захисту прав на корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності подружжя відносяться, зокрема, позов про визнання недійсним правочину, на підставі якого передано права на частку в статутному капіталі третій особі без згоди іншого з подружжя. Однак задоволення такої вимоги судом можливе тільки у разі недобросовісності контрагента за правочином. У решті випадків той з подружжя, без згоди якого було відчужено частку, має право на компенсацію половини вартості корпоративного паю від іншого з подружжя.

5. У разі отримання подружжям, яке не є учасником господарського товариства, компенсації замість поділу частки в натурі розмір компенсації визначається за ринковою вартістю корпоративного паю.

Література.

1. Постанова Верховного Суду від 5 червня 2018 року у справі No338/180/17. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74963905>.
2. Постанова Верховного Суду від 11 вересня 2018 року у справі No905/1926/16. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76596894>.
3. Постанова Верховного Суду від 30 січня 2019 року у справі No569/17272/15-ц. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80116150>.
4. Постанова Верховного Суду вид від 19 травня 2020 року у справі No916/1608/18. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89397018>.
5. **Борисова В.І.** Новий Сімейний кодекс України: проблеми правового режиму майна подружжя – засновників (учасників) юридичної особи. *Проблеми законності*. 2003. Випуск 63.
6. **Васильєва В.А., Луць В.В., Сіщук Л.В.** Корпоративне право України: проблеми теорії та практики: монографія. Харків: Право, 2018.
7. Постанова Верховного Суду України від 03 червня 2015 року Верховний Суд України у справі № 6-38цс15. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44666116>.
8. Постанова Верховного Суду України від 02 жовтня 2013 року № 6-79цс13. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34180776>.
9. Постанова Верховного Суду України від 03 липня 2013 року у справі № 6-61цс13. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/32532909>.
10. Постанова Верховного Суду України від 01 листопада 2021 року у справі № 179/130/13-ц. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100817147>.
11. **Жилінкова І.В.** Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. Харків: Ксилон, 2008.
12. **Спасибо-Фатеева І.В.** Архітектура корпоративного права. Короткий огляд корпоративного законодавства України із зазначенням принципових засад його переформатування. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія. Харків: ЕКУС, 2021.
13. **Жорнокуй Ю.М.** Частка у статутному (складеному) капіталі господарського товариства як об'єкт цивільних прав. *Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 96-й річниці від дня народження О.А. Пушкіна*. Харків, 21 травня 2021 р.
14. **Смітюх Л.В.** Корпоративний пай (частка) як об'єкт речових прав у контексті новітньої судової практики Верховного Суду. Корпоративне право крізь призму судової практики: монографія. Харків: ЕКУС, 2021.
15. **Кухарев О.Є.** Правовий режим частки у статутному (складеному) капіталі господарського товариства у сфері інвестиційної діяльності. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Том. 34 (73). № 4. С. 41-45.
16. Постанова ВС від за 29 червня 2021 року за справою № 916/2813/18. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98531899>.
17. Постанова ВС від 18 травня 2023 року за справою № 344/5528/22. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110999394?fbclid=IwAR266FnbO00dLYOdqMjdHa0EQkljAfB5v0UCWWS9QR6f0FTccMFCNxrUBw#>.
18. **Кібенко О., Пелітенко О.** Частка у статутному капіталі товариства як об'єкт права власності: окремі аспекти. *Право України*. 2021. № 5. URL: <https://pravoua.com.ua/ua/store/download/?dtype=article&id=3524>.
19. Постанова Верховного Суду від 31 серпня 2022 року за справою № 924/700/21. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106202089>.
20. Постанова ВС від за 29 червня 2021 року за справою № 916/2813/18. URL.: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98531899>.

References.

1. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 5 chervnia 2018 roku u spravi No338/180/17. [Resolution of the Supreme Court of June 5, 2018 in case No. 338/180/17]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74963905>.
2. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 11 veresnia 2018 roku u spravi No 905/1926/16. [Resolution of the Supreme Court dated September 11, 2018 in case No. 905/1926/16]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76596894>.
3. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 30 sichnia 2019 roku u spravi No569/17272/15-ts. [Resolution of the Supreme Court dated January 30, 2019 in case No. 569/17272/15-ts]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80116150>.
4. Postanova Verkhovnoho Sudu vyd vid 19 travnia 2020 roku u spravi No916/1608/18. [Resolution of the Supreme Court dated May 19, 2020 in case No. 916/1608/18]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89397018>.
5. **Borysova, V.I.** (2003). «New Family Code of Ukraine: problems of the legal regime of property of spouses - founders (participants) of a legal entity». *Problemy zakonnosti*. Issue 63.
6. **Vasyl'ieva, V.A., Luts', V.V., Sischuk, L.V.** (2028). *Korporatyvne pravo Ukrainy: problemy teorii ta praktyky*. [Corporate law of Ukraine: problems of theory and practice]. Pravo. Kharkiv. Ukraine.
7. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 03 chervnia 2015 roku Verkhovnyj Sud Ukrainy u spravi № 6-38tss15. [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated June 3, 2015 Supreme Court of Ukraine in case No. 6-38цс15]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/44666116>.
8. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 02 zhovtnia 2013 roku № 6-79tss13. [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated October 2, 2013 No. 6-79цс13]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/34180776>.
9. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 03 lypnia 2013 roku u spravi № 6-61tss13. [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated July 3, 2013 in case No. 6-61cs13]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/32532909>.
10. Postanova Verkhovnoho Sudu Ukrainy vid 01 lystopada 2021 roku u spravi № 179/130/13-ts. [Resolution of the Supreme Court of Ukraine dated November 1, 2021 in case No. 179/130/13-ts]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100817147>.
11. **Zhylinkova, I.V.** (2008). *Simejnyj kodeks Ukrainy: Naukovo-praktychnyj komentar*. [Family Code of Ukraine: Scientific and practical commentary]. Ksylon. Kharkiv. Ukraine.
12. **Spasybo-Fatieieva, I.V.** (2021). *Arkhitektonika korporatyvnoho prava. Korotkyj ohliad korporatyvnoho zakonodavstva Ukrainy iz zaznachenniam pryntsyrovnykh zasad yoho pereformatuвання. Korporatyvne pravo kriz' pryzmu sudovoi praktyky*. [Architecture of corporate law. A brief overview of the corporate legislation of Ukraine with an indication of the principles of its reformatting. Corporate law through the lens of judicial practice]. EKUS. Kharkiv. Ukraine.
13. **Zhornokuj, Yu.M.** (2021). «A share in the statutory (composite) capital of a business partnership as an object of civil

rights». *Problemy tsyvil'noho prava ta protsesu*. [Chastka u statutnomu (skladenomu) kapitali hospodars'koho tovarystva iak ob'iekt tsyvil'nykh prav]. *Proceeding of the Materials of nauk.-prakt. konf., prysviach. 96-j richnytsi vid dnia narodzhennia O.A. Pushkina*. Kharkiv. 21 travnia 2021 r.

14. *Smitiukh, L.V.* (2021). *Korporatyvnyj paj (chastka) iak ob'iekt rechovykh prav u konteksti novitn'oi sudovoi praktyky Verkhovnoho Sudu. Korporatyvne pravo kriz' pryzmu sudovoi praktyky*. [Corporate share (share) as an object of property rights in the context of the latest judicial practice of the Supreme Court. Corporate law through the lens of judicial practice]. EKUS. Kharkiv. Ukraine.

15. *Kukhariev, O.Ye.* (2023). «The legal regime of the share in the authorized (compounded) capital of a business company in the field of investment activity». *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Yurydychni nauky*. Vol. 34 (73). № 4. pp. 41-45.

16. Postanova VS vid za 29 chervnia 2021 roku za spravoiu № 916/2813/18. [Resolution of the Supreme Court dated June 29, 2021 in case No. 916/2813/18]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98531899>.

17. Postanova VS vid 18 travnia 2023 roku za spravoiu № 344/5528/22. [Resolution of the Supreme Court dated May 18, 2023 in case No. 344/5528/22]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110999394?fbclid=IwAR266FnbO00dLYOdqMjdHa0EQkljAfB5v0UCWWS9QR6f0FTccMFCNxrUBW#>.

18. *Kibenko, O., Pelypenko, O.* (2021). «A share in the authorized capital of a company as an object of ownership: separate aspects». *Pravo Ukrainy*. № 5. Available at: <https://pravoua.com.ua/ua/store/download/?dtype=article&id=3524>.

19. Postanova Verkhovnoho Sudu vid 31 serpnia 2022 roku za spravoiu № 924/700/21. [Resolution of the Supreme Court dated August 31, 2022 under Law No. 924/700/21]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106202089>.

20. Postanova VS vid za 29 chervnia 2021 roku za spravoiu № 916/2813/18. [Resolution of the Supreme Court dated June 29, 2021 in case No. 916/2813/18]. Available at: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98531899>.

Abstract.

Ponomarenko O. Protection of property rights of spouses in the exercise of their rights to a corporate share as an object of the right of joint property.

The article analyses the legal nature of a share in the authorized capital of a business entity (corporate share) as an object of civil rights. It identifies practical ways to protect the property rights of spouses to a corporate share in cases where it is an object of joint ownership. As a result of the study, the author came to the following conclusions. 1. A share in the authorized capital of a business entity (a corporate share) is an object of civil rights that are free in civil turnover, and therefore, it can be both an object of rights in rem and a subject of obligatory rights. Suppose one of the spouses contributes to the charter capital of a business company at the expense of the marital property. In that case, the corporate share belongs to the spouses on the right of joint ownership. 2. The choice of an adequate remedy will depend on the object of the legal relationship in which the corporate share is involved. If the right to a share is violated, unrecognized, or disputed within the framework of a legal relationship, then the appropriate remedies will be in rem. If the right to a corporate share is violated in a legal relationship of obligation, it can be protected using legal methods of obligation. 3. The substantive methods of protecting the rights to a corporate share as an object of the right of marital property include a claim for recognition of the right to a corporate share, a claim for division of a corporate share, vindication, and adverse claims. 4. Obligatory remedies for the protection of rights to a corporate share as an object of marital property include a claim for recognition of a transaction based on which rights to a share in the charter capital were transferred to a third party as invalid if it was made without the consent of the other spouse. However, the court may only satisfy such a claim if the counterparty to the transaction is in bad faith. In other cases, the spouse whose share was alienated without the consent of the other spouse is entitled to compensation of half the value of the corporate share from the other spouse. 5. In case a spouse who is not a member of a business entity receives compensation instead of dividing the share in kind, the market value of the corporate share determines the amount of compensation.

Keywords: marital property right, corporate share, share in the authorised capital of a business entity, remedies, property division agreement, property rights, rights in rem, obligatory rights, authorised capital, corporate rights.

Стаття надійшла до редакції 16.12.2023 р.

Бібліографічний опис статті:

Пономаренко О.М. Захист майнових прав подружжя при здійсненні ним прав на корпоративний пай як об'єкт права спільної сумісної власності. *Актуальні проблеми інноваційної економіки та права*. 2024. № 1. С. 45-51.

Ponomarenko O. Protection of property rights of spouses in the exercise of their rights to a corporate share as an object of the right of joint property. *Actual problems of innovative economy and law*. 2024. No. 1, pp. 45-51.

УДК: 336+001.895+004+316+34

DOI: <https://doi.org/10.36887/2524-0455-2024-1-11>

РЕВАК Ірина Олександрівна¹, доктор економічних наук, професор, професор кафедри соціально-гуманітарної підготовки, <https://orcid.org/0000-0003-1755-2947>

ПІДХОМНИЙ Олег Михайлович², доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, <https://orcid.org/0000-0003-2642-8657>

ВИННИК Сергій Степанович¹, аспірант кафедри соціально-гуманітарної підготовки, <https://orcid.org/0009-0009-0301-8525>

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙ У СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР: СОЦІАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ПРАВОВИЙ СТАТУС ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ

Ревак І.О., Підхомний О.М., Винник С.С. Розвиток інновацій у системі фінансового контролю підприємницьких структур: соціальні проблеми впровадження та правовий статус інформаційних ресурсів.

Стаття присвячена вивченню впливу стрімкого розвитку фінансових технологій (фінтех) на систему фінансового контролю у підприємницьких структурах. Висвітлено системні зміни, які відбулись у галузі фінансових послуг завдяки

¹Львівський державний університет внутрішніх справ, ²Львівський національний університет імені Івана Франка